

naravnostjo pa avtorica ni odprla nove smeri samo pri nas, temveč tudi na tujem. Prav zato je delo, ki razkriva široko teoretsko obzorje in sposobnost življenja v razne ustvarjalne ravni posamičnih avtorjev, vredno poglobljenega branja, ki je zaradi zahtevnosti pisanja tudi nujno potrebno.

Marija Klobčar

Bruno Ravnikar, *Kinetografija, ples in gib*. Kranj: Zveza ljudskih tradicijskih skupin Slovenije, 2004. 139 str., risbe in kineogrami.

Kinetografija s svojo ameriško vrstnico labanotacijo je danes najpopolnejši sistem za zapisovanje gibanja človekovega telesa. Omogoča najnatančnejše zapise gibov v prostoru in časovnem poteku, je pregledna in jasna. Njen avtor je nemški koreograf madžarskega rodu Rudolf von Laban, ki jo je javnosti prvič predstavil leta 1928, izpopolnjeno pa 1937. Njegovo delo je v Evropi nadaljeval in razvijal Albrecht Knust, v Ameriki pa Ann Hutchinson, medtem ko danes to delo opravlja mednarodni svet za Labanovo kinetografijo (I.C.K.L.). Kinetografija se je kot mednarodni sistem najmočneje uveljavila v plesni folkloristiki, prva ga je začela v tovrstnih strokovnih publikacijah uporabljati Madžarska. Po tečaju za kinetografijo, ki ga je na pobudo Glasbenonarodopisnega inštituta organizirala takratna Zveza društev folkloristov Jugoslavije leta 1956 v Ljubljani pod vodstvom Pina Mlakarja, je bil ta sistem za zapisovanje ljudskih plesov sprejet tudi v slovenski etnokoreologiji. Prvi ključ za razumevanje tega plesopisa, ki je bil dodan kot priloga k izdaji slovenskih ljudskih plesov Primorske, je sestavil dr. Henrik Neubauer.

Za uveljavitev kinetografije v folklorno-plesni dejavnosti ima največ zaslug dr. Bruno Ravnikar, ki je že l. 1969 izdal priročnik z naslovom *Koreografija ljudskega plesa*, kinetografija pa je postala tudi eden od predmetov na seminarjih za vodje folklornih skupin. Leta 1980 je pripravil *Kinetografijo*, kjer je ta plesni sistem opisal v obširnejši obliki, in ji dodal še 300 kineogramov ljudskih plesov iz različnih krajev nekdanje Jugoslavije. Ker je knjiga pošla in se je kinetografija od svojega nastanka do danes izpopolnila z novimi znaki, se je avtor odločil za novo izdajo knjige, ki upošteva dejansko stanje.

V uvodnem delu avtor na kratko obrazloži razvoj zapisovanja plesov, opiše nekatere sisteme in nastanek kinetografije ter kritično ovrednoti opisne sisteme, še posebej sistem Marije Šuštarjeve, ter simbolične sisteme, kakršen je bil npr. poskus Tončke Maroltove. Sistema Marije Šuštarjeve in Tončke Maroltove predstavi tudi s primeri. Nato sledi glavni del z opisom kinetografije, za katero avtor pravi, da je *najbolj izpopolnjen simboličen sistem, saj analiza gibanja izbaja iz samega plesalca. Zapis je simetričen, kot je simetrično človeško telo, in se v vsej popolnosti in enakovrednosti upošteva tudi tretja razsežnost. Časovni potek je linearen in lahko v vsakem trenutku odčitamo položaj telesa. Zato je uporaben za zapisovanje vseh vrst gibanja telesa, ne samo plesa!* Predstavitev kinetografije je razdeljena po smiselnih poglavjih (npr. smeri, pozicijski znaki, geste nog, upogibanje kolena, geste rok, skok, obrat, deli telesa, vzajemna razmerja, gibanje po odru, nošenje in vožnja, partitura, dinamika), opisi znakov so razumljivi, po potrebi dokumentirani z risbami, kar olajšuje razumevanje. Seveda avtor ne navaja vseh znakov, ki jih danes kinetografija premore, vendar toliko, da bodo lahko priročnik koristno uporabljali vsi, ki se na Slovenskem ukvarjajo s plesom. Na koncu opisa kinetografije so dodani še zastareli znaki, ki jih najdemo v mnogih kineogramih slovenskih ljudskih plesov, izdelanih pred uvedbami novih znakov.

Opisu kinetografije sledi še nekaj zanimivih poglavij, ki prinašajo primere z zapisi različnih

plesov. Avtor se najprej ustavi pri slovenskih ljudskih plesih, kjer analizira njihove motive in vzajemne prijeme in jih predstavi z besednimi opisi in kinetogrami. Nato doda še pet primerov s kinetogrami celotnega plesa. Novost pomeni poglavje, ki je posvečeno starinskim plesom in nekaterim plesom iz prve polovice 19. stoletja. Po kratki opredelitvi, kjer opozori na previdnost pri zapisih starinskih plesov, se zvrste opisi in kinetogrami glavnih motivov plesov, kot so basse danse, pavana, branle, saltarello, galjarda, kuranta, gavota, alemanda, gigue, menuet, poloneza, mazurka, četvorka. V knjigi se prvič srečamo s kinetografskimi zapisi družabnih plesov. Avtor predstavi njihovo zapisovanje s tlorisnimi skicami in opozori na velike pomanjkljivosti takih zapisov. Izogniti se jim je mogoče le s kinetografijo, kar dokazujejo primeri kinetogramov za osnovne korake plesov: angleški valček, dunajski valček, tango, rumba, čačača, samba, swing, bluz, bugivugi, jive in step.

O zapisovanju gibov pri različnih športnih panogah se je razmišljalo že pri nastajanju kinetografije. Knust je npr. v svoji knjigi objavil zapis startnega skoka v vodo in zamah pri prsnem plavanju. Tudi Ravnikar predstavlja v knjigi možno uporabo kinetografije v športu in zagovarja njeno prednost pred kinogrami, ki v športnih strokovnih publikacijah prikazujejo posamezne faze časovnega poteka neke discipline. Zato pod kinogrami objavlja kinetograme troskoka, skoka v daljino, skoka v višino, met diska in kopja, suvanje krogle in tek z ovirami, ki so natančen zapis gibanja tridimenzionalnega telesa.

Avtor piše tudi o vlogi filma in videa pri zapisovanju plesa in ob nazornih primerih dokaže, da je v dokumentacijske namene edino sprejemljivo zapisovanje plesa s kinetografijo. Filmski ali video posnetek je pri tem le zelo koristna pomoč. Predstavi tudi možnosti za zapisovanje plesa, animacijo zapisanega plesa, učenje in vzgojo plesa ter sestavljanje plesnih postavitev z ustreznimi računalniškimi programi. Ugotavlja pa, da je razvoj v opisanih smereh počasnejši kot pri drugih računalniških panogah. Nazadnje ob primerjavi različnih sistemov (tlorisne skice, Beneshev sistem, sistem Eshkol-Wachmann) še enkrat potrди prednosti kinetografije pred drugimi. Knjigi je dodan kinetogram četvorke, kot jo je poučeval mojster Jenko. Avtor jo objavlja z željo, da bi jo slovenski maturanti zaplesali v taki obliki in ne okleščeno kot doslej. Knjigo zaključujejo seznam literature ter imensko in stvarno kazalo.

Besedilo je pisano tekoče in jezikovno neoporečno, kar je glede na veliko število strokovnih izrazov hvalevredno dejanje. Le pri *klec* je lektorici ušlo, da je dopustila v orodniku *s klec* namesto *s klecem*. Nekoliko moti raba besede *zglob*, saj danes govorimo le *sklep* (tudi sklepno obolenje, sklepna revma). Mogoče se je avtorju zdel *sklep* neprimeren zaradi dvopomenskosti (sklep je lahko tudi zaključek). Glede *prikoraka* sem mnenja, da ga pri opisu ni smiselno zamenjevati s *korakom na mestu*, saj bo oteževal razumevanje pri uporabnikih, ki niso večji kinetografske terminologije.

Kinetografija, ples in gib je prvenstveno učbenik kinetografije, ki ga bodo lahko koristno uporabljali vsi, ki se ukvarjajo s katerim koli plesom. Nekaterim bo znanje, ki ga bodo pridobili z njim, zadostovalo, drugim bo izhodišče za nadaljnje izpopolnjevanje. Je pa tudi knjiga o plesu in o želji človeka, da bi ples, ki je umetnost trenutka, ujel in zapisanega ohranil.

Mirko Ramovš